

Міністерство охорони здоров'я України
Полтавський державний медичний університет
Кафедра пропедевтики терапевтичної стоматології

«УЗГОДЖЕНО»

Гарантом освітньо-професійної
програми «Стоматологія»

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

Головою вченої ради
факультету міжнародного

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ТЕРАПЕВТИЧНА СТОМАТОЛОГІЯ.

МОДУЛЬ 1 «ОДОНТОПАТОЛОГІЯ»

підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти
(назва рівня вищої освіти)

галузі знань 22 «Охорона здоров'я»
(шифр і назва галузі знань)

спеціальності 221 «Стоматологія»
(код і найменування спеціальності)

освітньо-професійна програма «Стоматологія»

Робоча програма навчальної дисципліни «Терапевтична стоматологія. Модуль 1 «Одонтопатологія» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня галузі знань 22 «Охорона здоров'я» спеціальності 221 «Стоматологія» підготовлена на підставі Освітньо-професійної програми «Стоматологія», робочого навчального плану дисципліни «Терапевтична стоматологія», Положення про робочу програму навчальної дисципліни та Положення про організацію освітнього процесу в Полтавському державному медичному університеті та інш.

Розробники: завідувач кафедри пропедевтики терапевтичної стоматології, д.мед.н., професор І.М. Ткаченко, завуч кафедри пропедевтики терапевтичної стоматології к.мед.н., доцент І.Я. Марченко.

Робоча програма схвалена на засіданні кафедри пропедевтики терапевтичної стоматології

Вступ

Опис навчальної дисципліни (анотація)

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Терапевтична стоматологія» є питання етіології, патогенезу, клінічних проявів захворювань зубів каріозного та некаріозного походження, методів їх лікування, а також загальнодержавних та індивідуальних профілактичних заходів щодо запобігання таким найпоширенішим захворюванням, як карієс та його ускладнення.

Пререквізити і постреквізити навчальної дисципліни (міждисциплінарні зв'язки). Вивчення “Терапевтичної стоматології” (модуль 1. Одонтопатологія) ґрунтується на попередньо отриманих студентами знаннях з анатомії людини, гістології, цитології та ембріології, патологічної анатомії, біологічної хімії, мікробіології, вірусології та імунології, клінічної фармакології, патоморфології, патофізіології, внутрішньої медицини, дерматології, венерології, соціальної медицини та пропедевтики терапевтичної стоматології та інтегрується з цими дисциплінами.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни “Терапевтична стоматологія” є підготовка лікаря-стоматолога, здатного діагностувати, профілакувати і лікувати захворювання зубів каріозного та не каріозного походження.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни “Терапевтична стоматологія Модуль 1 «Одонтопатологія» є отримання знань і навичок, необхідних для сприяння сталому розвитку й способу життя, прав людини, гендерної рівності, пропаганди культури миру й ненасильства, громадянства світу й усвідомлення цінності культурного різноманіття і внеску культури в сталий розвиток; вміння проводити обстеження стоматологічного хворого, визначати фактори ризику карієсу та його ускладнень, виявляти та оцінювати ступень тяжкості та активності процесу, обґрунтовувати і формулювати попередній діагноз; аналізувати результати обстеження стоматологічного хворого та проводити диференціальну діагностику, формулювати остаточний діагноз основних одонтологічних захворювань, виявляти та ідентифікувати прояви соматичних, інфекційних захворювань в порожнині рота, обирати найбільш оптимальний план лікування пацієнтів в клініці терапевтичної стоматології, виявляти різні клінічні варіанти перебігу та ускладнення найбільш поширених стоматологічних захворювань, проводити їх лікування та профілактику.

1.3 Компетентності та результати навчання, формуванню яких сприяє дисципліна (інтегральна, загальні, спеціальні)

Згідно з освітньо-професійною програмою «Стоматологія» дисципліна «Терапевтична стоматологія» (модуль1, 2) забезпечує набуття студентами *компетентностей*:

Інтегральна: спроможність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі охорони здоров'я за спеціальністю «Стоматологія» у процесі навчання та майбутній професійній діяльності.

Загальні:

- ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- ЗК3. Здатність застосовувати знання у практичній діяльності.
- ЗК4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
- ЗК5. Здатність спілкуватися англійською мовою. Здатність використовувати міжнародні греко-латинські терміни, скорочення і кліше у фаховому усному й писемному мовленні.
- ЗК6. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
- ЗК7. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.
- ЗК8. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.
- ЗК9. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
- ЗК10. Здатність бути критичним і самокритичним.
- ЗК11. Здатність працювати в команді.
- ЗК12. Прагнення до збереження довкілля.
- ЗК13. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.
- ЗК14. Здатність реалізувати свої права й обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини та громадянина в Україні.
- ЗК15. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності й досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку й ведення здорового способу життя.
- ЗК16. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких проявів не доброчесності.

– **спеціальні:**

- СК1. Спроможність збирати медичну інформацію про пацієнта і аналізувати клінічні дані.
- СК2. Спроможність інтерпретувати результат лабораторних та інструментальних досліджень.
- СК3. Спроможність діагностувати: визначати попередній, клінічний, остаточний, супутній діагноз, невідкладні стани.
- СК4. Спроможність планувати та проводити заходи із профілактики захворювань органів і тканин ротової порожнини та щелепно-лицевої області.
- СК5. Спроможність до проектування процесу надання медичної допомоги: визначати підходи, план, види та принципи лікування захворювань органів і тканин ротової порожнини та щелепно-лицевої області.

СК6. Спроможність визначати раціональний режим праці, відпочинку, дієти у хворих при лікуванні захворювань органів і тканин ротової порожнини та щелепно-лицевої області.

СК7. Спроможність визначати тактику ведення пацієнтів із захворюваннями органів і тканин ротової порожнини та щелепно-лицевої області з супутніми соматичними захворюваннями.

СК8. Спроможність виконувати медичні та стоматологічні маніпуляції.

СК9. Спроможність проводити лікування основних захворювань органів і тканин ротової порожнини та щелепно-лицевої області.

СК12. Спроможність до організації та проведення скринінгового обстеження в стоматології.

СК13. Спроможність оцінювати вплив довкілля на стан здоров'я населення (індивідуальне, сімейне, популяційне).

СК14. Спроможність ведення нормативної медичної документації.

СК15. Опрацювання державної, соціальної та медичної інформації.

СК16. Спроможність до організації і проведення реабілітаційних заходів та догляду у пацієнтів із захворюваннями органів ротової порожнини та ЩЛО.

СК17. Спроможність до правового забезпечення власної професійної діяльності.

Програмні результати навчання, формуванню яких сприяє дисципліна.

«Терапевтична стоматологія. Модуль 1 «Одонтопатологія», як навчальна дисципліна, закладає фундамент для формування в подальшому інтегративних кінцевих програмних результатів навчання, таких як:

1. Виділяти й ідентифікувати провідні клінічні симптоми та синдроми, за стандартними методиками, використовуючи попередні дані анамнезу хворого, дані огляду хворого, знання про людину, її органи та системи, встановлювати вірогідний нозологічний або синдромний попередній клінічний діагноз стоматологічного захворювання (за списком 2.1.Терапевтична стоматологія (А, Б) додатку 1 освітньо-професійної програми «Стоматологія»).

2. Збирати інформацію про загальний стан пацієнта, оцінювати психомоторний і фізичний розвиток пацієнта, стан органів щелепно-лицевої ділянки, на підставі результатів лабораторних та інструментальних досліджень оцінювати інформацію щодо діагнозу.

3. Призначати й аналізувати додаткові (обов'язкові та за вибором) методи обстеження (лабораторні, рентгенологічні, функціональні та/або інструментальні) за списком 5 додатку 1 освітньо-професійної програми «Стоматологія», пацієнтів із захворюваннями органів і тканин ротової порожнини і щелепно-лицевої області для проведення диференційної діагностики захворювань.

4. Визначати остаточний клінічний діагноз дотримуючись відповідних етичних і юридичних норм, шляхом прийняття обґрунтованого рішення та логічного аналізу отриманих суб'єктивних і об'єктивних даних клінічного, додаткового обстеження, проведення диференційної діагностики під контролем лікаря-

- керівника в умовах закладу охорони здоров'я (за списком 2.1.Терапевтична стоматологія (А, Б) додатку 1 освітньо-професійної програми «Стоматологія»).
5. Встановлювати діагноз невідкладних станів за будь-яких обставин (вдома, на вулиці, у лікувальній установі), в умовах надзвичайної ситуації, воєнного стану, нестачі інформації та обмеженого часу (за списком 4 додатку 1 освітньо-професійної програми «Стоматологія»).
6. Планувати та втілювати заходи профілактики стоматологічних захворювань серед населення для запобігання розповсюдження стоматологічних захворювань.
7. Аналізувати епідеміологічний стан та проводити заходи масової та індивідуальної, загальної і локальної медикаментозної та немедикаментозної профілактики стоматологічних захворювань.
8. Визначати підхід, план, вид і принцип лікування стоматологічного захворювання (за списком 2.1.Терапевтична стоматологія (А, Б) додатку 1 освітньо-професійної програми «Стоматологія») шляхом прийняття обґрунтованого рішення за існуючими алгоритмами та стандартними схемами.
9. Визначати характер режиму праці, відпочинку та необхідної дієти при лікуванні стоматологічних захворювань на підставі попереднього або остаточного клінічного діагнозу шляхом прийняття обґрунтованого рішення за існуючими алгоритмами та стандартними схемами.
10. Визначати тактику ведення стоматологічного пацієнта при соматичній патології (за списком 3) шляхом прийняття обґрунтованого рішення за існуючими алгоритмами та стандартними схемами.
11. Проводити лікування основних стоматологічних захворювань за існуючими алгоритмами та стандартними схемами під контролем лікаря-керівника в умовах закладу охорони здоров'я (за списком 2.1. Терапевтична стоматологія (А, Б) додатку 1 освітньо-професійної програми «Стоматологія»).
13. Визначати тактику надання екстреної медичної допомоги, використовуючи рекомендовані алгоритми, за будь-яких обставин на підставі діагнозу невідкладного стану в умовах обмеженого часу (за списком 4).
14. Аналізувати й оцінювати державну, соціальну та медичну інформацію з використанням стандартних підходів і комп'ютерних інформаційних технологій.
15. Оцінювати вплив довкілля на стан здоров'я населення в умовах медичного закладу за стандартними методиками.
16. Формувати цілі й визначати структуру особистої діяльності на підставі результату аналізу певних суспільних та особистих потреб.
18. Усвідомлювати й керуватися у своїй діяльності громадянськими правами, свободами та обов'язками, підвищувати загальноосвітній культурний рівень.
19. Дотримуватися вимог етики, біоетики та деонтології у своїй фаховій діяльності.
20. Організовувати необхідний рівень індивідуальної безпеки (власної та осіб, про яких піклується) у разі виникнення типових небезпечних ситуацій в індивідуальному полі діяльності.

21. Виконувати медичні маніпуляції на підставі попереднього та/або остаточного клінічного діагнозу для різних верств населення та в різних умовах (за списком 6).

22. Виконувати медичні стоматологічні маніпуляції на підставі попереднього та/або остаточного клінічного діагнозу для різних верств населення та в різних умовах (за списком 7 (маніпуляції за номерами 7, 22, 32, 33, 35, 42, 43, 46, 48, 52, 56, 60, 68) додатку 1 освітньо-професійної програми «Стоматологія»).

23. Виконувати маніпуляції надання екстреної медичної допомоги, використовуючи стандартні схеми, за будь-яких обставин на підставі діагнозу невідкладного стану (за списком 4) в умовах обмеженого часу (за списком 6).

24. Розробляти заходи щодо організації, інтеграції надання стоматологічної допомоги населенню та проводити маркетинг медичних, в тому числі стоматологічних послуг в умовах функціонування закладу охорони здоров'я, його підрозділу, в конкурентному середовищі.

По завершенню вивчення дисципліни «Терапевтична стоматологія» (модуль 1, 2) здобувачі вищої освіти повинні **знати:**

- клінічні особливості анатомо-гістологічної будови зубів, пародонта, слизової оболонки та органів порожнини рота;
- класифікації хвороб зубів (карієсу та його ускладнень, некаріозних уражень твердих тканин зуба);
- основні методи обстеження стоматологічних хворих;
- клінічні ознаки одонтологічних захворювань;
- основні клінічні та біохімічні показники норми біологічних рідин організму людини;
- принципи проведення диференційної діагностики одонтологічних захворювань;
- принципи та етапи лікування стоматологічних хворих;
- види, рівні та заходи профілактики хвороб зубів.
- основні ознаки невідкладних станів на стоматологічному прийомі та за будь-яких обставин (вдома, на вулиці, у лікувальній установі);
- тактику, алгоритми надання екстреної медичної допомоги на стоматологічному прийомі та за будь-яких обставин в умовах обмеженого часу;

вміти:

- проводити обстеження стоматологічного хворого;
- аналізувати зміни в будові твердих тканин зуба, пульпи, періодонта, пародонта, слизової оболонки порожнини рота, що пов'язані з віком та патологічними станами;
- обґрунтовувати і формулювати попередній діагноз;
- проводити диференціальну діагностику;
- аналізувати результати обстеження стоматологічного хворого;
- визначати клінічний діагноз основних захворювань зубів каріозного та не каріозного походження та його ускладнень;
- виявити та ідентифікувати прояви соматичних, інфекційних захворювань в порожнині рота;

- визначити характер та принципи лікування пацієнтів у клініці терапевтичної стоматології;
- виявити різні клінічні варіанти та ускладнення найбільш поширених одонтологічних захворювань;
- проводити первинну та вторинну профілактику найбільш поширених захворювань у клініці терапевтичної стоматології.
- визначити необхідний режим праці та дієти при лікуванні стоматологічних захворювань у клініці терапевтичної стоматології;
- визначити діагноз невідкладного стану;
- визначити тактику та надання екстреної медичної допомоги;
- організувати проведення лікувально-евакуаційних заходів.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Програма навчальної дисципліни «Терапевтична стоматологія» вивчається протягом 3-х років на 3-му, 4-му, 5-му роках навчання і структурована на 4 модулі.

Модуль 1 «Одонтопатологія» вивчається на кафедрі пропедевтики терапевтичної стоматології на 3-му та 4-му роках навчання. Модуль 1 включає 4 змістові модулі:

Змістовний модуль 1. Методи обстеження стоматологічного хворого з одонтопатологією;

Змістовний модуль 2. Карієс та некаріозні ураження зубів;

Змістовний модуль 3. Пульпіт;

Змістовний модуль 4. Періодонтит.

Кількість кредитів / годин – 6 кредитів / 180 год, із них:

Лекції (год.) – 24 год

Практичні (год.) – 72 год

Самостійна робота (год). – 84 год

3. Структура навчальної дисципліни

Зміст змістовних модулів і тем	Кількість годин			
	Усього	Лекції	Практ. заняття	СРС
1	2	3	4	5
Модуль 1. Одонтопатологія – 6 кредитів (180 год).				
Змістовний модуль № 1. Обстеження стоматологічного хворого з одонтопатологією				

Тема 1. Терапевтична стоматологія: задачі, взаємозв'язок із загальними клінічними та стоматологічними дисциплінами. Оснащення робочого місця лікаря-стоматолога-терапевта. Техніка безпеки. Схема обстеження стоматологічного хворого. Суб'єктивне обстеження: скарги, анамнез захворювання та життя (соціальний, медичний, поведінковий, стоматологічний). Характеристика больового синдрому при різних ураженнях зубів. Медична документація терапевтичного прийому. <i>*Етика та деонтологія в стоматології. Ятрогенні захворювання. Невідкладні стани на стоматологічному прийомі: причини виникнення, клінічні прояви, лікарська допомога (самостійна робота).</i>	6,5	2	2	1,5 +3
Тема 2. Клінічні методи обстеження, їх значення для діагностики захворювань порожнини рота. Огляд пацієнта (зовнішній, обличчя, присінка, власне порожнини рота, зубних рядів): послідовність, оцінювання.	5,5		2	1,5
Тема 3. Обстеження місця захворювання (Locus morbi): огляд ураженого зуба, зондування, перкусія, пальпація.	3,5		2	1,5
Тема 4. Допоміжні методи обстеження хворого. Термодіагностика, електроодонтодіагностика, карієс маркування: суть, методика проведення, інтерпретація результатів.	3		2	1
Тема 5. Допоміжні методи обстеження хворого. Променева діагностика в терапевтичній стоматології: суть, методика проведення, інтерпретація результатів. Діагностичні тести: з анестезією та на препарування. <i>*Додаткові функціональні та лабораторні методи дослідження: люмінесцентна та транслюмінаційна діагностика, цифрова волоконно-оптична томографія, DIAGNOdent: показання, особливості проведення. Методика визначення тригерних зон та обстеження місць виходу периферичних гілок трійчастого нерва. Лабораторні методи обстеження стоматологічного пацієнта. Інтерпретація результатів аналізів ротової рідини, крові, сечі тощо (самостійна робота).</i>	6		2	1+3
Тема 6. Гігієна порожнини рота та її значення в комплексній профілактиці захворювань органів порожнини рота і організму в цілому. Мікробна біоплівка: механізм утворення, склад, властивості. Методи індикації мікробної біоплівки: фарбування, ГІ за Федоровим-Володкіною, Green-Vermillion, індекс ефективності гігієни порожнини рота (Podshadley, Haley).	3,5		2	1,5
Тема 7. Способи видалення зубних відкладень: ручний, апаратний (звуковий, ультразвуковий), повітряно-абразивний, комбінований.	3		2	1
Тема 8. Контроль засвоєння змістовного модуля № 1.	5		2	3
Разом за змістовним модулем 1.	36	2	16	18
Змістовний модуль 2. Карієс та некаріозні ураження зубів				

Тема 1. Карієс зуба. Визначення поняття. Статистичні показники карієсу. Сучасні уявлення про етіологію і патогенез карієсу. Міжнародна система класифікації та управління карієсом ICCMS (коди ICDAS). 4D-цикл менеджменту карієсу. <i>* Теорії розвитку карієсу: суть переваги та недоліки. Вклад вчених: Г. Міллера, Д.А. Ентіна, А.Шатца та Д.Мартіна, І.Г. Лукомського, А.Е. Шарпенака, А.І. Робакова, П.А. Леуса, В.К. Леонтьєва, В.Р. Окушко, Е.В. Боровського та ін. (самостійна робота).</i>	8,5	2	2	1,5+3
Тема 2. Оцінка ризику карієсу у пацієнта. Поняття структурної та функціональної резистентності твердих тканин зуба. Визначення структурно-функціональної резистентності емалі (ТЕР-тест, КВШРЕ)	3,5		2	1,5
Тема 3. Патоморфологія, клініка, діагностика, диференціальна діагностика початкового (некавітованого) карієсу (ACDAS 1, 2).	3		2	1
Тема 4. Патоморфологія, клініка, діагностика, диференціальна діагностика середнього карієсу (ACDAS 3, 4).	3		2	1
Тема 5. Патоморфологія, клініка, діагностика, диференціальна діагностика глибокого карієсу (ACDAS 5, 6).	3		2	1
Тема 6. Лікування карієсу неоперативним (неінвазивним) методом.	5		2	1
Тема 7. Оперативне лікування кавітованих форм карієсу. Підходи до видалення каріозних тканин.	3		2	1
Тема 8. Некаріозні ураження зубів: класифікація. Патоморфологія, клініка та діагностика некаріозних уражень, що виникають після прорізування зубів: ерозія емалі, клиноподібний дефект, підвищена стертість, некроз твердих тканин зуба. Травма зубів. Гіперестезія твердих тканин зубів. <i>*Патоморфологія, клініка та діагностика некаріозних уражень, що виникають до прорізування зубів. гіпоплазія, гіперплазія, ендемічний флюороз, аномалії розвитку зубів. (самостійна робота).</i> <i>*Диференційна діагностика різних форм карієсу та некаріозних уражень зубів (самостійна робота).</i>	12	2	2	2+6
Тема 9. Контроль засвоєння змістовного модуля 2.	5		2	3
Разом за змістовним модулем 2.	46	6	18	22
Змістовний модуль № 3. “Пульпіт”.				

Тема 1. Пульпіт. Етіологія, патогенез, класифікації Є.М. Гофунга, КМІ (Е.С. Яворська, Л.І.Урбанович, 1964), МКХ-10), Американської Асоціації Ендодонтистів (American Association of Endodontists, 2013). Патоморфологія, клініка, діагностика зворотних форм пульпітів (гострий травматичний пульпіт, гіперемія пульпи, обмежений пульпіт).	5	2	2	1
Тема 2. Патоморфологія, клініка, діагностика, диференціальна діагностика симптоматичних незворотних форм пульпіту (гострого дифузного та гнійного пульпіту).	3		2	1
Тема 3. Патоморфологія, клініка, діагностика, диференціальна діагностика хронічних форм пульпіту (фіброзний, гіпертрофічний, гангренозний, конкрементозний). Загострення хронічного пульпіту: причини, клініка, діагностика.	5,5	2	2	1,5
Тема 4. Методи лікування пульпіту. Обґрунтування вибору методу лікування пульпіту залежно від форми, перебігу та загального стану пацієнта. Знеболення при лікуванні пульпіту: види, показання, групи анестетиків. Консервативний метод лікування пульпіту (біологічний): суть, показання до застосування. Етапи лікування. Лікувальні прокладки: групи, властивості, склад та пропис комбінованих лікувальних паст.	5,5	2	2	1,5
Тема 5. Вітальна ампутація та екстирпація пульпи: суть методів, показання, етапи проведення. Ефективність та можливі ускладнення. <i>*Пломбування кореневих каналів при пульпіті. Силери та філери: групи, властивості, показання до застосування в залежності від методу лікування, групи зубів, прохідності кореневих каналів. Способи пломбування кореневих каналів (метод центрального штифта, латеральної конденсації гутаперчі, холодної і теплої вертикальної конденсації гутаперчі). Помилки та ускладнення. (самостійна робота).</i>	6		2	1+3
Тема 6. Девітальна екстирпація, ампутація та комбінований метод лікування пульпіту: суть методів, показання, етапи проведення. Медикаментозні засоби для девіталізації пульпи: показання до застосування, механізм дії, особливості використання. Ефективність та можливі ускладнення. <i>Методи обробки інструментально непрохідних кореневих каналів: медикаментозні засоби для хімічного розширення, муміфікації пульпи та імпрегнації непрохідних кореневих каналів. Депо-форез. Недоліки та можливі ускладнення (самостійна робота).</i>	8	2	2	1+3
Тема 7. Контроль засвоєння змістовного модуля 3.	5		2	3
Разом за змістовним модулем 3.	38	8	14	16
Змістовний модуль 4. Періодонтит				
Тема 1. Верхівковий періодонтит: етіологія, патогенез, класифікації (І.Г. Лукомського, М.А. Грошикова, С.А Вайндруха, МКХ-10, WHO, 1995). Класифікація травм за Чуприкіною Н.М. (1985).	5	2	2	1

Тема 2. Патоморфологія, клініка, діагностика, диференціальна діагностика симптоматичних (гострих) форм періодонтиту інфекційного та неінфекційного походження (серозний та гнійний періодонтит).	3,5		2	1,5
Тема 3. Патоморфологія, клініка, діагностика, диференціальна діагностика хронічного гранулюючого періодонтиту.	3		2	1
Тема 4. Патоморфологія, клініка, діагностика, диференціальна діагностика хронічного гранулематозного та фіброзного періодонтиту.	5,5	2	2	1,5
Тема 5. Загострення хронічних форм верхівкового періодонтиту: етіологія, патоморфологія, клініка, діагностика, диференціальна діагностика. Клініка верхівкового періодонтиту, ускладненого періоститом.	3,5		2	1,5
Тема 6. Рентгенологічна діагностика хронічних форм періодонтиту та їх загострення.	3,5		2	1,5
Тема 7. Лікування гострих форм верхівкового періодонтиту інфекційного походження.	3,5		2	1,5
Тема 8. Лікування верхівкового періодонтиту неінфекційного походження. <i>*Поняття реставрації зубів. Планування побудови реставрації після ендодонтичного лікування (самостійна робота).</i>	8		2	1+3
Тема 9. Лікування хронічних деструктивних форм верхівкового періодонтиту.	3,5	2	2	1,5
Тема 10. Помилки та ускладнення при ендодонтичному лікуванні зубів. <i>*Консервативне лікування ускладнень при поломці ендодонтичних інструментів в кореневих каналах та перфораціях.</i>	9		2	1+4
Тема 11. Контроль засвоєння змістового модуля 4.	5		2	3
Тема 12. Підсумковий контроль модуля 1. **	7		2	5
Разом за змістовним модулем 4.	60	8	24	28
Усього годин за модуль 1	180	24	72	84

*Примітка: курсивом виділені теми самостійної роботи, контроль виконання яких проводиться на даному практичному занятті.

4. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	2	3
Модуль 1. Одонтопатологія		
1.	Обстеження стоматологічного хворого. Медична	2

	документація терапевтичного стоматологічного прийому. Історія хвороби як медичний, юридичний та науковий документ.	
2.	Карієс зуба. Визначення. Епідеміологічні показники карієсу. Етіологія та патогенез карієсу. Міжнародна система класифікації та управління карієсом ICCMS (коди ICDAS). Поняття карієс резистентності тканин зуба. Клініка, патоморфологія, діагностика та диференційна діагностика некавітованих та кавітованих форм карієсу.	2
3.	Лікування карієсу в залежності від ступеню тяжкості та активності процесу.	2
4.	Некаріозні ураження зубів. Класифікація за Патрикєєвим. Патоморфологія, клініка та діагностика уражень, що виникають до- та після прорізування зубів. Лікування.	2
5.	Пульпіт. Визначення поняття. Етіологія і патогенез пульпіту. Класифікація пульпіту Ю.М. Гофунга, І.О. Новіка, КМІ (Е.С. Яворська, Л.І.Урбанович, 1964), МКХ-10, Американської Асоціації Ендодонтистів (2013). Патоморфологія, клініка, діагностика зворотних та незворотних гострих форм пульпіту.	2
6.	Патоморфологія, клініка, діагностика хронічних форм пульпіту та їх загострення.	2
7.	Лікування пульпіту біологічним, вітальним ампутаційним та екстирпаційним методами. Показання, послідовність та особливості етапів. Ефективність методів, ускладнення.	2
8.	Девітальна екстирпація, ампутація та комбінований метод лікування пульпіту. Муміфікація, етапи проведення, ускладнення. Порівняльна характеристика різних методів лікування пульпіту.	2
9.	Верхівковий періодонтит. Етіологія і патогенез. Класифікації періодонтиту. Патоморфологія, клініка, діагностика, диференційна діагностика симптоматичних (гострих) форм періодонтиту.	2
10.	Патоморфологія, клініка, діагностика, диференційна діагностика асимптоматичних (хронічних) форм періодонтиту та їх загострення.	2
11.	Лікування періодонтиту. Загальні принципи лікування та етапи. Невідкладна допомога. Сучасні технології впливу на заапикальне вогнище інфекції.	2
12.	Помилки і ускладнення при ендодонтичному лікуванні пульпітів та періодонтитів.	2

5. Теми семінарських занять – не передбачено навчальним планом

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Модуль 1. Одонтопатологія		
Змістовний модуль 1 “Обстеження стоматологічного хворого з одонтопатологією”		
1.	Терапевтична стоматологія: задачі, взаємозв'язок із загальними клінічними та стоматологічними дисциплінами. Оснащення робочого місця лікаря-стоматолога-терапевта. Техніка безпеки. Схема обстеження стоматологічного хворого. Суб'єктивне обстеження: скарги, анамнез захворювання та життя (соціальний, медичний, поведінковий, стоматологічний). Характеристика больового синдрому при різних ураженнях зубів. Медична документація терапевтичного прийому. <i>*Етика та деонтологія в стоматології. Ятрогенні захворювання. Невідкладні стани на стоматологічному прийомі: причини виникнення, клінічні прояви, лікарська допомога (самостійна робота).</i>	2
2.	Клінічні методи обстеження, їх значення для діагностики захворювань порожнини рота. Огляд пацієнта (зовнішній, обличчя, присінка, власне порожнини рота, зубних рядів): послідовність, оцінювання.	2
3.	Обстеження місця захворювання (Locus morbi): огляд ураженого зуба, зондування, перкусія, пальпація.	2
4.	Допоміжні методи обстеження хворого. Термодіагностика, електроодонтодіагностика, карієс маркування: суть, методика проведення, інтерпретація результатів.	2
5.	Допоміжні методи обстеження хворого. Променева діагностика в терапевтичній стоматології: суть, методика проведення, інтерпретація результатів. Діагностичні тести: з анестезією та на препарування. <i>*Додаткові функціональні та лабораторні методи дослідження: люмінесцентна та транслюмінаційна діагностика, цифрова волоконно-оптична томографія, DIAGNOdent: показання, особливості проведення. Методика визначення тригерних зон та обстеження місць виходу периферичних гілок трійчастого нерва. Лабораторні методи обстеження стоматологічного пацієнта. Інтерпретація результатів аналізів ротової рідини, крові, сечі тощо (самостійна робота).</i>	2
6.	Гігієна порожнини рота та її значення в комплексній профілактиці захворювань органів порожнини рота і організму в цілому. Мікробна біоплівка: механізм утворення, склад, властивості. Методи індикації мікробної	2

	біоплівки: фарбування, ГІ за Федоровим-Володкіною, Green-Vermillion, індекс ефективності гігієни порожнини рота (Podshadley, Haley).	
7.	Способи видалення зубних відкладень: ручний, апаратний (звуковий, ультразвуковий), повітряно-абразивний, комбінований.	2
8.	**Контроль засвоєння змістовного модуля № 1.	2
Змістовний модуль 2 “Карієс та некаріозні ураження зубів”		
9.	Карієс зуба. Визначення поняття. Статистичні показники карієсу. Сучасні уявлення про етіологію і патогенез карієсу. Міжнародна система класифікації та управління карієсом ICCMS (коди ICDAS). 4D-цикл менеджменту карієсу. <i>* Теорії розвитку карієсу: суть переваги та недоліки. Вклад вчених: Г. Міллера, Д.А. Ентіна, А.Шатца та Д.Мартіна, І.Г. Лукомського, А.Е. Шарпенака, А.І. Робакова, П.А. Леуса, В.К. Леонтьєва, В.Р. Окушко, Е.В. Боровського та ін. (самостійна робота).</i>	2
10.	Оцінка ризику карієсу у пацієнта. Поняття структурної та функціональної резистентності твердих тканин зуба. Визначення структурно-функціональної резистентності емалі (ТЕР-тест, КВШРЕ)	2
11.	Патоморфологія, клініка, діагностика, диференціальна діагностика початкового (некавітованого) карієсу (ACDAS 1, 2).	2
12.	Патоморфологія, клініка, діагностика, диференціальна діагностика середнього карієсу (ACDAS 3, 4).	2
13.	Патоморфологія, клініка, діагностика, диференціальна діагностика середнього карієсу (ACDAS 3, 4).	2
14.	Лікування карієсу неоперативним (неінвазивним) методом.	2
15.	Оперативне лікування кавітованих форм карієсу. Підходи до видалення каріозних тканин.	
16.	Некаріозні ураження зубів: класифікація. Патоморфологія, клініка та діагностика некаріозних уражень, що виникають після прорізування зубів: ерозія емалі, клиноподібний дефект, підвищена стертість, некроз твердих тканин зуба. Травма зубів. Гіперестезія твердих тканин зубів. <i>*Патоморфологія, клініка та діагностика некаріозних уражень, що виникають до прорізування зубів. гіпоплазія, гіперплазія, ендемічний флюороз, аномалії розвитку зубів. (самостійна робота).</i> <i>*Диференційна діагностика різних форм карієсу та некаріозних уражень зубів (самостійна робота).</i>	2
17.	**Контроль засвоєння змістовного модуля 2.	2

Змістовний модуль 3 “Пульпіт”		
18.	Пульпіт. Етіологія, патогенез, класифікації Є.М. Гофунга, КМІ (Е.С. Яворська, Л.І.Урбанович, 1964), МКХ-10), Американської Асоціації Ендодонтистів (American Association of Endodontists, 2013). Патоморфологія, клініка, діагностика зворотних форм пульпітів (гострий травматичний пульпіт, гіперемія пульпи, обмежений пульпіт).	2
19.	Патоморфологія, клініка, діагностика, диференціальна діагностика симптоматичних незворотних форм пульпіту (гострого дифузного та гнійного пульпіту).	2
20.	Патоморфологія, клініка, діагностика, диференціальна діагностика хронічних форм пульпіту (фіброзний, гіпертрофічний, гангренозний, конкрементозний). Загострення хронічного пульпіту: причини, клініка, діагностика.	2
21.	Методи лікування пульпіту. Обґрунтування вибору методу лікування пульпіту залежно від форми, перебігу та загального стану пацієнта. Знеболення при лікуванні пульпіту: види, показання, групи анестетиків. Консервативний метод лікування пульпіту (біологічний): суть, показання до застосування. Етапи лікування. Лікувальні прокладки: групи, властивості, склад та пропис комбінованих лікувальних паст.	2
22.	Вітальна ампутація та екстирпація пульпи: суть методів, показання, етапи проведення. Ефективність та можливі ускладнення. <i>*Пломбування корневих каналів при пульпіті. Силери та філери: групи, властивості, показання до застосування в залежності від методу лікування, групи зубів, прохідності корневих каналів. Способи пломбування корневих каналів (метод центрального штифта, латеральної конденсації гутаперчі, холодної і теплої вертикальної конденсації гутаперчі). Помилки та ускладнення.(самостійна робота)</i>	2
23.	Девітальна екстирпація, ампутація та комбінований метод лікування пульпіту: суть методів, показання, етапи проведення. Медикаментозні засоби для девіталізації пульпи: показання до застосування, механізм дії, особливості використання. Ефективність та можливі ускладнення. <i>*Методи обробки інструментально непрохідних корневих каналів: медикаментозні засоби для хімічного розширення, муміфікації пульпи та імпрегнації непрохідних корневих каналів. Депо-форез. Недоліки та можливі ускладнення (самостійна робота).</i>	2

24.	**Контроль засвоєння змістовного модуля 3.	2
	Змістовний модуль 4. “Періодонтит”	
25.	Верхівковий періодонтит: етіологія, патогенез, класифікація (І.Г. Лукомського, М.А. Грошикова, С.А Вайндруха, МКХ-10, WHO, 1995). Класифікація травм за Чуприкіною Н.М. (1985).	2
26.	Патоморфологія, клініка, діагностика, диференціальна діагностика симптоматичних (гострих) форм періодонтиту інфекційного та неінфекційного походження (серозний та гнійний періодонтит).	2
27.	Патоморфологія, клініка, діагностика, диференціальна діагностика хронічного гранулюючого періодонтиту.	2
28.	Патоморфологія, клініка, діагностика, диференціальна діагностика хронічного гранулематозного та фіброзного періодонтиту.	2
29.	Загострення хронічних форм верхівкового періодонтиту: етіологія, патоморфологія, клініка, діагностика, диференціальна діагностика. Клініка верхівкового періодонтиту, ускладненого періоститом.	2
30.	Рентгенологічна діагностика хронічних форм періодонтиту та їх загострення.	2
31.	Лікування верхівкового періодонтиту інфекційного походження.	2
32.	Лікування верхівкового періодонтиту неінфекційного походження.	2
33.	Лікування хронічних деструктивних форм верхівкового періодонтиту. <i>*Поняття реставрації зубів. Планування побудови реставрації після ендодонтичного лікування (самостійна робота).</i>	2
34.	Помилки та ускладнення при ендодонтичному лікуванні зубів. <i>*Консервативне лікування ендодонтичних ускладнень при поломці інструментів в корневих каналах та перфораціях.</i>	2
35.	**Контроль засвоєння змістового модуля 4.	2
36.	**Підсумковий контроль модуля 1. **	2

*Примітка: курсивом виділені теми самостійної роботи, контроль виконання яких проводиться на даному практичному занятті.

**Примітка: теми, за які обов’язково має бути отримана позитивна оцінка.

7. Самостійна робота

Самостійна робота студентів передбачає:

- опрацювання тем, які не входять до тем аудиторних занять;
- підготовка до практичних занять;

- підготовка до контролю змістових модулів та підсумкових модульних контролів.

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Модуль 1. Одонтопатологія		
1.	Підготовка до практичних занять – теоретична підготовка та опрацювання практичних навичок.	39
2.	Підготовка до контролю засвоєння змістових модулів – теоретична підготовка та опрацювання практичних навичок.	12
3.	Самостійне опрацювання тем, які не входять до плану аудиторних занять:	
3.1	<i>Етика та деонтологія в стоматології. Ятрогенні захворювання. Невідкладні стани на стоматологічному прийомі: причини виникнення, клінічні прояви, лікарська допомога.</i>	3
3.2	<i>Додаткові функціональні та лабораторні методи дослідження: люмінесцентна та транслюмінаційна діагностика, цифрова волоконно-оптична томографія, DIAGNOdent: показання, особливості проведення. Методика визначення тригерних зон та обстеження місць виходу периферичних гілок трійчастого нерва. Лабораторні методи обстеження стоматологічного пацієнта. Інтерпретація результатів аналізів ротової рідини, крові, сечі тощо.</i>	3
3.3	<i>Теорії розвитку карієсу: суть, переваги та недоліки. Вклад вчених: Міллера, Д.А. Ентіна, А.Шатца та Д.Мартіна, І.Г. Лукомського, А.Е. Шарпенка, А.І. Рибаківа, П.А. Леуса, В.К. Леонтьєва, В.Р. Окушко, Е.В. Боровського та ін.)</i>	3
3.4	<i>Патоморфологія, клініка та діагностика некаріозних уражень, що виникають до прорізування зубів: гіпоплазія, гіперплазія, ендемічний флюороз, аномалії розвитку зубів.</i>	3
3.5	<i>Диференціальна діагностика різних форм карієсу та некаріозних уражень зубів</i>	3
3.6	<i>Пломбування кореневих каналів при пульпіті. Силери та філери: групи, властивості, показання до застосування в залежності від методу лікування, групи зубів, прохідності кореневих каналів. Способи пломбування кореневих каналів (метод центрального штифта, латеральної конденсації гутаперчі, холодної і теплої вертикальної конденсації гутаперчі). Помилки та</i>	3

	<i>ускладнення.</i>	
3.7	<i>Методи обробки інструментально непрохідних кореневих каналів: медикаментозні засоби для хімічного розширення, муміфікації пульпи та імпрегнації непрохідних кореневих каналів. Депо-форез. Недоліки та можливі ускладнення</i>	3
3.8	<i>Поняття реставрації зубів. Планування побудови реставрації вітальних зубів та зубів після ендодонтичного лікування.</i>	3
3.9	<i>Консервативне лікування ендодонтичних ускладнень при поломі інструментів в кореневих каналах та перфораціях.</i>	4
4.	Підготовка до підсумкового модульного контролю	5
	Разом	84

8. Індивідуальні завдання

- Створення навчальних відеофільмів по:
 - діагностиці та лікуванню захворювань твердих тканин зуба каріозного та некаріозного походження, захворювань ендодонта;
 - диференційній діагностиці стоматологічних захворювань у клініці терапевтичної стоматології.
- Підготовка наукових студентських робіт та доповіді на наукових студентських конференціях.
- Участь у фахових студентських олімпіадах з дисципліни.
- Участь у конкурсах професійної майстерності.

9. Перелік теоретичних питань для підготовки студентів до контролей змістових модулів та підсумкового контролю модуля 1 «Одонтопатологія»

Змістовий модуль 1 «Обстеження стоматологічного хворого з одонтопатологією».

- Терапевтична стоматологія, як основна стоматологічна дисципліна. Задачі терапевтичної стоматології, взаємозв'язок із загальними клінічними та стоматологічними дисциплінами. Розділи терапевтичної стоматології. Вклад Є.М. Гофунга, І.О. Новіка у вирішення актуальних проблем стоматології.
- Оснащення робочого місця лікаря-стоматолога. Етика та деонтологія в стоматології. Ятрогенні захворювання.
- Професійні захворювання лікаря-стоматолога та їх профілактика.
- Невідкладні стани в терапевтичній стоматології: причини розвитку, клінічні прояви. Надання невідкладної допомоги.
- Принципи та схема обстеження стоматологічного хворого. Значення та інформативність суб'єктивного методу обстеження, послідовність його проведення.
- Основні методи об'єктивного обстеження стоматологічного пацієнта: методика проведення, їх інформативність та значення.

7. Додаткові методи об'єктивного обстеження стоматологічного пацієнта: методика проведення, інтерпретація результатів.

8. Медична документація терапевтичного прийому: правила заповнення. Медична карта стоматологічного хворого (ф.043/О) – медичний, науковий та юридичний документ.

9. Гігієна порожнини рота. Засоби та методи. Склад, властивості мікробної біоплівки. Значення зубної бляшки в патогенезі карієсу зубів.

10. Визначення гігієнічного індексу за Федоровим-Володкіною, якісна і кількісна характеристика, інтерпретація результатів.

11. Визначення гігієнічного індексу за Green-Vermillion, інтерпретація результатів.

12. Зубні нашарування. Види, склад. Механізм утворення зубного нальоту та зубного каменю. Значення зубної бляшки у виникненні карієсу.

13. Поняття професійної чистки зубів. Визначення, методи видалення зубних відкладень, засоби та інструменти.

Змістовий модуль 2 «Карієс та некаріозні ураження зубів».

1. Карієс зуба. Визначення. Епідеміологія карієсу: розповсюдженість, інтенсивність, приріст інтенсивності; методики їх визначення.

2. Карієс зуба. Визначення. Міжнародна система класифікації та управління карієсом ICCMS (коди ICDAS). 4D-цикл менеджменту карієсу.

3. Теорія виникнення та розвитку карієсу Міллера. Суть, позитивні та негативні сторони.

4. Теорія виникнення та розвитку карієсу Д.А. Ентіна. Суть, позитивні та негативні сторони.

5. Теорія виникнення та розвитку карієсу А.І. Рибаківа. Суть, позитивні та негативні сторони.

6. Теорії виникнення та розвитку карієсу Є.В. Боровського. Суть, позитивні та негативні сторони.

7. Сучасне трактування етіології карієсу зубів. Види мікроорганізмів ротової порожнини. Фактори, що обумовлюють їх карієсогенність.

8. Тест емалевої резистентності. Суть, методика проведення, інтерпретація результатів.

9. Поняття структурної та функціональної резистентності емалі. Поняття та значення зубного ліквору.

10. Поняття резистентності твердих тканин зуба. Методика проведення та інтерпретація ТЕР-тесту.

11. Патоморфологія, клініка, діагностика активного та неактивного некавітованого карієсу (стадія білої та пігментованої плями).

12. Принцип неоперативного лікування активного некавітованого ураження: медикаментозні засоби та методики ремінералізуючої терапії.

13. Патоморфологія, клініка, діагностика початкового та середнього активного кавітованого карієсу.

14. Патоморфологія, клініка, діагностика початкового та середнього неактивно-го кавітованого карієсу.

15. Принцип лікування середнього активного кавітованого карієсу (код 3. 4).

16. Принцип лікування глибокого активного кавітованого карієсу (код 5, 6). Підходи до видалення каріозних тканин.

17. Квітучий карієс: визначення, причини розвитку, клінічні прояви та діагностика.

18. Некаріозні ураження зубів. Класифікація за Патрикєєвим. Патоморфологія, клініка та діагностика некаріозних уражень, що виникають до прорізування зубів: гіпоплазія, гіперплазія, ендемічний флюороз. Класифікація флюорозу зубів за А.К. Ніколішиним.

19. Патоморфологія, клініка та діагностика некаріозних уражень, що виникають після прорізування зубів: травматичні та хімічні ураження.

20. Гіперестезія зубів: причини розвитку, види.

21. Патоморфологія, клініка, діагностика, лікування клиноподібного дефекту.

22. Патоморфологія, клініка, діагностика, лікування ерозії емалі зуба.

23. Поняття реставрації зубів. Планування побудови реставрації. Інструменти та аксесуари для її проведення та фінішної обробки.

Змістовий модуль 3 «Пульпіт».

1. Пульпіт. Пульпіт. Етіологія, патогенез, класифікації Є.М. Гофунга, КМІ (Е.С. Яворська, Л.І.Урбанович, 1964), МКХ-10), Американської Асоціації Ендодонтистів (American Association of Endodontists, 2013).

2. Причини виникнення та клінічні прояви гострого травматичного пульпіту.

3. Патоморфологія, клініка, діагностика зворотних форм пульпітів (гострий травматичний пульпіт, гіперемія пульпи, обмежений пульпіт).

4. Патоморфологія, клініка, діагностика, диференціальна діагностика симптоматичних незворотних форм пульпіту (гострого дифузного та гнійного пульпіту).

5. Патоморфологія, клініка, діагностика, диференціальна діагностика хронічних форм пульпіту (фіброзний, гіпертрофічний, гангренозний, конкрементозний).

6. Загострення хронічного пульпіту: причини, клініка, діагностика.

7. Диференціальна діагностика глибокого карієсу та зворотних форм пульпіту.

8. Диференційна діагностика незворотних форм пульпіту та гострого гаймориту.

9. Диференційна діагностика гострого незворотних форм пульпіту та невралгії трійчастого нерва.

10. Диференційна діагностика зворотних та незворотних форм пульпіту.

11. Диференційна діагностика середнього карієсу та ерозії емалі.

12. Диференційна діагностика середнього карієсу та клиноподібного дефекту.

13. Диференційна діагностика глибокого карієсу незворотних форм пульпіту.
14. Біологічний метод лікування пульпіту. Суть. Показання та протипоказання. Послідовність та особливість етапів лікування. Обґрунтування вибору лікувальних паст.
15. Вітальна ампутація: визначення, показання, протипоказання.
16. Вітальна екстирпація: визначення, показання та протипоказання.
17. Девітальна екстирпація. Визначення, показання та протипоказання.
18. Комбінований метод лікування пульпіту. Визначення, показання до використання. Ефективність методу. Можливі ускладнення.
19. Девітальна ампутація. Визначення. Показання та протипоказання. Ефективність методу. Можливі ускладнення.
20. Вибір сілера для пломбування кореневих каналів при пульпіті: групи, властивості, показання до застосування.
21. Способи пломбування кореневих каналів при лікуванні пульпіту: метод центрального штифта, вертикальної конденсації гутаперчі, холодної і теплої латеральної конденсації гутаперчі. Помилки та ускладнення.

Змістовий модуль 4 «Періодонтит»

1. Періодонтит. Визначення, етіологія та патогенез. Класифікація періодонтитів за І.Г.Лукомським, М.І.Грошиковим, С.А.Вайндрухом, МКХ-10, WHO, 1995).
2. Причини розвитку та клінічні прояви гострого верхівкового травматичного періодонтиту. Класифікація травм за Чуприкіною Н.М. (1985).
3. Причини розвитку та клінічні прояви гострого верхівкового медикаментозного періодонтиту.
4. Патоморфологія, клініка, діагностика, диференціальна діагностика симптоматичних (гострих) форм періодонтиту інфекційного походження (серозний та гнійний періодонтит).
5. Патоморфологія, клініка, діагностика, диференціальна діагностика асимптоматичних (хронічних) форм верхівкового періодонтиту (фіброзний, гранулюючий, гранульоматозний.)
6. Патоморфологія, клініка, діагностика загострення хронічних форм періодонтиту.
7. Диференційна діагностика неактивного середнього карієсу та асимптоматичного (хронічного) періодонтиту.
8. Диференційна діагностика симптоматичного пульпіту та періодонтиту.
9. Диференційна діагностика асимптоматичного пульпіту та періодонтиту.
10. Внутрішньо синдромна диференційна діагностика асимптоматичних форм періодонтиту.
11. Принципи лікування верхівкового періодонтиту інфекційної етіології.

10. Перелік практичних завдань для підготовки студентів до контролей змістових модулів та підсумкового контролю модуля 1 «Одонтопатологія»

Змістовий модуль 1 «Обстеження стоматологічного хворого з одонтопатологією».

1. Надати лікарську допомогу при непритомності, колапсі, шоці, алергічних реакціях, гіпертонічному кризі.

2. Провести суб'єктивне обстеження пацієнта: зібрати скарги, анамнез захворювання і життя (соціальний, медичний, поведінковий, стоматологічний).

3. Провести основні методи об'єктивного обстеження: зовнішній огляд пацієнта, огляд присінка та власне порожнини рота.

4. Провести обстеження місця захворювання: огляд каріозної порожнини, зондування, перкусію, пальпацію.

5. Провести допоміжні методи обстеження пацієнта: термодіагностику, ЕОД, карієс-маркування (вітальне фарбування) тощо.

6. Дати оцінку результатів допоміжних методів обстеження пацієнта: термодіагностики, ЕОД, карієс-маркування (вітальне фарбування) тощо.

7. Оцінити результати клінічних аналізів крові та сечі.

8. Заповнити амбулаторну карту стоматологічного хворого, листок щоденного обліку пацієнтів.

9. Виписати направлення в фізіотерапевтичний кабінет, на консультацію до інших спеціалістів, на рентгенологічне, алергологічне обстеження.

10. Провести визначення гігієнічного індексу за Федоровим-Володкіною та дати оцінку стану гігієни порожнини рота.

11. Провести визначення гігієнічного індексу за Green-Vermillion та дати оцінку стану гігієни порожнини рота.

12. Провести оцінку ефективності гігієни порожнини рота.

Змістовий модуль 2 «Карієс та некаріозні ураження зубів».

1. Діагностувати некаріозні ураження, що виникають до прорізування зубів: гіпоплазія, гіперплазія, флюороз зубів тощо.

2. Діагностувати некаріозні ураження, що виникають після прорізування зубів: травматичні ураження, хімічні ураження, ерозія емалі, гіперестезія, клиноподібний дефект.

3. Визначити розповсюдженість, інтенсивність та приріст інтенсивності карієсу.

4. Визначити стан резистентності емалі (тест емалевої резистентності).

5. Діагностувати різні форми карієсу, використовуючи основні та додаткові методи обстеження.

6. Провести внутрішньосиндромну диференціальну діагностику різних форм карієсу.

7. Діагностувати квітучий карієс, використовуючи основні та додаткові методи обстеження.

8. Призначити неоперативне лікування некавітованого та початкового кавітованого карієсу (ремінералізуючу терапію).

9. Призначити оперативне лікування кавітованих форм карієсу.

Змістовий модуль 3 «Пульпіт».

1. Діагностувати різні за етіологією, патоморфологічними проявами форми зворотного та незворотного запалення пульпи, використовуючи основні та додаткові методи обстеження.
2. Надати невідкладну допомогу пацієнту з симптоматичним незворотним пульпітом.
3. Призначити по показанням лікування пульпіту методом збереження життєдіяльності пульпи. Обрати лікарські речовини для відновлення коронкової та кореневої пульпи.
4. Призначити по показанням лікування пульпіту вітальним ампутаційним методом. Обрати лікарські речовини для відновлення культі пульпи.
5. Призначити по показанням лікування пульпіту вітальним екстирпаційним методом. Обрати лікарські речовини гемостатичної, антисептичної дії.
6. Призначити по показанням лікування пульпіту девітальним екстирпаційним методом. Обрати лікарські речовини для девіталізації пульпи.
7. Призначити по показанням лікування пульпіту девітальним ампутаційним методом. Обрати лікарські речовини для муміфікації пульпи та імпрегнації кореневих каналів.
8. Призначити по показанням та провести лікування пульпіту девітальним комбінованим методом. Обрати лікарські речовини для муміфікації пульпи, імпрегнації кореневих каналів, хемо-механічної обробки прохідних кореневих каналів.
9. Диференційовано обрати силери різних груп для різних клінічних ситуацій при лікування пульпітів.

Змістовий модуль 4 «Періодонтит».

1. Діагностувати різні за етіологією, патоморфологічними проявами форми симптоматичного (гострого) та асимптоматичного (хронічного) запалення верхівкового періодонтиту, використовуючи основні та додаткові методи обстеження.
2. Проводити внутрішньосиндромну диференціальну діагностику різних форм верхівкового періодонтиту.
3. Проводити позасиндромну диференціальну діагностику різних форм верхівкового періодонтиту.
4. Проводити рентгенологічну діагностику асимптоматичних форм періодонтиту.
5. Призначити лікування гострих форм верхівкового періодонтиту в залежності від етіологічних факторів.
6. Обрати методи впливу на заапикальне вогнище інфекції в залежності від форми запалення, групи зубів тощо.
7. Призначити лікування асимптоматичного верхівкового періодонтиту в одне відвідування.
8. Виявляти та аналізувати помилки, допущені в діагностиці та на етапах лікування періодонтиту.

11. Методи навчання

При вивченні навчальної дисципліни «Терапевтична стоматологія» використовуються наступні методи навчання:

- вербальні (лекція, пояснення, розповідь, бесіда, інструктаж);
- наочні (спостереження, ілюстрація, демонстрація);
- практичні (різні види вправлення, виконання графічних робіт, проведення експерименту, практики).
- пояснювально-ілюстративні або інформаційно-рецептивні, які передбачають пред'явлення готової інформації викладачем та її засвоєння студентами;
- репродуктивний, в основу якого покладено виконання різного роду завдань за зразком;
- метод проблемного викладу, котрий полягає в тому, що викладач ставить проблему і сам її вирішує, демонструючи протиріччя, якими характеризується процес пізнання, при цьому завдання студентів полягає в контролюванні послідовності викладення матеріалу, суттєвості доказів, прогнозуванні наступних кроків викладача; цей МН реалізується шляхом навчання студентів на проблемних ситуаціях з метою успішної попередньої підготовки до майбутньої роботи в реальних умовах практичних лікувальних закладів;
- частково-пошуковий або евристичний, спрямований на оволодіння окремими елементами пошукової діяльності, наприклад: викладач формулює проблему, студенти – гіпотезу;
- дослідницький, сутність якого полягає у організації викладачем пошукової творчої діяльності студентів шляхом постановки нових проблем і проблемних завдань.

Також використовуються методи навчання:

- що забезпечують сприймання і засвоєння знань студентами (лекції, самостійна робота, інструктаж, консультація);
- для застосування знань і набуття й закріплення умінь і навичок (практичні заняття, контрольні завдання, робота в клініці, проведення практики);
- для перевірки й оцінювання знань, умінь і навичок;
- для заохочення і покарання.

На кафедрі пропедевтики терапевтичної стоматології перевагу надають **активним методам навчання**, які спонукають студентів до активної розумової і практичної діяльності в процесі оволодіння навчальним матеріалом. Активне навчання припускає використання такої системи методів, яка направлена головним чином не на виклад викладачем готових знань, їх запам'ятовування і відтворення, а на самостійне оволодіння знаннями, і уміннями в процесі активної пізнавальної і практичної діяльності тобто не його вчать, а він вчиться.

До активних методів навчання відносяться:

- тематичні дискусії;
- мозковий штурм;
- імітаційні завдання;
- проблемний виклад;
- частково-пошукові, дослідницькі, евристичні методи;

- презентації;
- тренінги.

Максимальна ефективність навчання досягається за умови раціонального (системного) поєднання різних методів.

1.Методи контролю

Для ефективної перевірки рівня засвоєння студентами знань, умінь і навичок з навчальної дисципліни «Терапевтична стоматологія» використовують різні методи й форми контролю.

Найпоширенішим методами контролю є: усний контроль, письмовий, тестовий, програмований контроль, практична перевірка, а також методи самоконтролю і самооцінки.

Контроль шляхом **усного опитування** сприяє опануванню логічним мисленням, виробленню і розвитку навичок аргументувати, висловлювати свої думки грамотно, образно, емоційно, обстоювати власну думку. Застосовується на практичних заняттях, лекціях і консультаціях, а також при прийманні змістових та підсумкових модульних контролей.

Усне опитування передбачає таку послідовність: формулювання запитань (завдань) з урахуванням специфіки навчальної дисципліни й вимог програми; підготовка студентів до відповіді та викладу знань; корегування викладених у процесі відповіді знань; аналіз і оцінювання відповіді.

За рівнем пізнавальної активності запитання для перевірки можуть бути: *репродуктивними* (передбачають відтворення вивченого); *реконструктивними* (потребують застосування знань і вмінь у дещо змінених умовах); *творчими* (застосування знань і вмінь у значно змінених, нестандартних умовах, перенесення засвоєних принципів доведення (способів дій) на виконання складніших завдань).

За актуальністю запитання для усної перевірки поділяють на основні, додаткові й допоміжні. *Основні запитання* передбачають самостійну розгорнуту відповідь (наприклад, запитання до тем змістових модульних контролей), *додаткові* – уточнення того, як студент розуміє певне питання, формулювання, формулу тощо, *допоміжні* – виправлення помилок, неточностей. Усі запитання мають бути логічними, чіткими, зрозумілими й посилюючими, відповідати рівню підготовки студента, а їх сукупність – послідовною і системною.

Використання усного контролю сприяє тісному контакту між викладачем і студентом, забезпечує feedback, дає змогу виявити обсяг і ґрунтовність знань, прогалини й неточності в знаннях студентів та одразу ж їх виправити. Утім, такий вид контролю потребує надто багато часу на перевірку. Крім того, студенти під час опитування хвилюються, тому оцінка нерідко буває суб'єктивною.

Письмовий контроль. Призначення цього контролю – з'ясування в письмовій формі ступеня оволодіння студентами знаннями, вміннями й навичками з навчальної дисципліни, визначення їхньої якості – правильності, повноти, точності, усвідомленості, вміння застосувати теоретичні знання на практиці.

Письмова перевірка здійснюється у формі перевіркової (контрольної) роботи, написання розгорнутої відповіді на питання, тощо. Темі перевірочних (контрольних) робіт, завдання, вправи охоплюють програмний матеріал, є чітко сформульовані для виявлення знання фактичного матеріалу, відповідають рівню знань студентів і водночас вимагають від студента певних зусиль, необхідних для їх виконання. Домашні завдання (залежно від специфіки навчальної дисципліни) можуть виконуватися у вигляді написання коротких конспектів, замальовок, рефератів по темах, що винесені для самостійного опрацювання.

Основна перевага письмової перевірки – це те, що за короткий термін викладач має змогу скласти чітке уявлення про знання багатьох студентів. Результати перевірки чітко фіксовані. Письмові роботи зберігаються. Студенти мають змогу з'ясувати з викладачем деталі й неточності у власних відповідях, провести самоаналіз.

Тестовий контроль використовується для визначення рівня сформованості знань і вмінь з дисципліни «Пропедевтика терапевтичної стоматології». Виокремлюють тести відкритої форми (із вільно конструйованими відповідями) і тести закритої форми (із запропонованими відповідями).

Тестовий контроль використовується з метою визначення вхідного рівня знань та оцінки самопідготовки студента до кожної теми практичного заняття, а також перед виведенням підсумкових оцінок, як допуск до складання ПМК. Крім того, тести слугують засобом внутрішнього контролю для порівняння, визначення рівнів успішності окремих груп студентів, порівняльної характеристики різних форм і методів викладання.

Такий вид контролю дає змогу ефективніше використовувати час, ставить перед усіма студентами однакові вимоги, допомагає уникати надмірних хвилювань. Тестова перевірка унеможливорює випадковість в оцінюванні знань, стимулює студентів до самоконтролю. Однак тест може виявити лише знання фактів, він заохочує до механічного запам'ятовування, а не до роботи думки.

Програмований контроль. Реалізується шляхом пред'явлення усім студентам стандартних вимог, що забезпечується використанням однакових за кількістю і складністю контрольних завдань, запитань. При цьому аналіз відповіді, виведення і фіксація оцінки здійснюється за допомогою індивідуальних автоматизованих засобів.

Практична перевірка застосовується для оцінки оволодіння системою практичних професійних умінь і навичок, і проводиться під час проведення практичних занять та підсумкових модульних контролів. Така перевірка дає змогу виявити, якою мірою студент усвідомив теоретичні основи цих дій.

Метод самоконтролю. Його суттю є усвідомлене регулювання студентом своєї діяльності задля забезпечення таких її результатів, які б відповідали поставленим завданням, вимогам, нормам, правилам, зразкам. Мета самоконтролю – запобігання помилкам і виправлення їх. Показник сформованості самоконтролю – усвідомлення студентом правильності плану діяльності та її операційного складу, тобто способу реалізації цього плану.

Метод самооцінки. Передбачає об'єктивне оцінювання студентом досягнутих результатів.

Для формування здатності до самоконтролю і самооцінки викладач мотивує виставляння оцінки, пропонує студентові самому оцінити свою відповідь. Дієвим засобом є й організація взаємоконтролю, рецензування відповідей товаришів. При цьому студент ознайомлюються із нормами й критеріями оцінювання знань. Взяття до уваги результатів самоконтролю і самооцінки знань викладачем при виставленні кінцевої оцінки робить їх вагомими, позитивно впливає на формування відповідальності за навчальну роботу, на виховання чесності, принциповості, почуття власної гідності, дотримання принципів академічної доброчесності.

Оцінювання самостійної роботи: контроль за опануванням кожної теми, винесеної на самостійне опрацювання відбувається в автоматичному режимі в оболонці електронної платформи СРЗО самостійної роботи / дистанційного навчання eAristo безпосередньо під час вивчення освітньої компоненти (модуля) та шляхом внесення питань та завдань із відповідних тем на контрольні заходи (проміжні контролі змістових модулів, екзамени), разом із матеріалом, що вивчався на аудиторних навчальних заняттях.

За умов наявності відсотка правильних відповідей не менше ніж 80% і вище від загальної кількості контрольних питань, система автоматично зараховує здобувачу опанування даної теми з появою індикатора «виконав».

За умов наявності відсотка правильних відповідей менше ніж 80% від загальної кількості контрольних питань, система автоматично не зараховує здобувачу опанування даної теми з появою індикатора «не склав», що зумовлює необхідність повторного опанування даної теми.

Після успішного опанування здобувачем освіти усіх тем, винесених на самостійне опрацювання, електронна платформа автоматично сповіщає про виконаний об'єм роботи.

Алгоритм роботи електронної платформи та дистанційного навчання eAristo регламентований «Положенням про електронну платформу забезпечення освітнього процесу ePlato в ПДМУ».

2. Форма підсумкового контролю успішності навчання – ПМК

3. Схема нарахування та розподіл балів, які отримують студенти

Система поточного та підсумкового контролю

Оцінювання навчальної діяльності здобувачів вищої освіти включає вхідний, поточний та підсумковий контроль знань, умінь і навичок. При цьому використовуються стандартизовані узагальнені критерії оцінювання знань здобувачів вищої освіти (таблиця 1).

Таблиця 1. Стандартизовані узагальнені критерії оцінювання знань здобувачів вищої освіти в ПДМУ

За 4-бальною шкалою	Оцінка в ЕКТС	Критерії оцінювання
---------------------	---------------	---------------------

5 (відмінно)	A	Здобувач освіти виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили, володіє не менш ніж 90% знань з теми як під час опитування, та усіх видів контролю.
4 (добре)	B	Здобувач освіти вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи і задачі у стандартизованих ситуаціях, самостійно виправляє помилки, кількість яких незначна, володіє не менш ніж 85% знань з теми як під час опитування, та усіх видів контролю.
	C	Здобувач освіти вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом науково-педагогічного працівника, в цілому самостійно застосовувати її на практиці, контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок, володіє не менш ніж 75% знань з теми як під час опитування, та усіх видів контролю.
3 (задовільно)	D	Здобувач освіти відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень з допомогою науково-педагогічного працівника може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих, володіє не менш ніж 65% знань з теми як під час опитування, та усіх видів контролю.
	E	Здобувач освіти володіє навчальним матеріалом на рівні вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні. володіє не менш ніж 60% знань з теми як під час опитування, та усіх видів контролю.
2 (незадовільно)	FX	Здобувач освіти володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину матеріалу, володіє менш ніж 60% знань з теми як під час опитування, та усіх видів контролю.
	F	Здобувач освіти володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, володіє менш ніж 60% знань з теми як під час опитування, та усіх видів контролю.

Оцінювання поточної навчальної діяльності проводиться науково-педагогічними працівниками кафедри під час практичних занять. Основна мета поточного контролю – забезпечення зворотного зв'язку між науково-педагогічним працівником та здобувачем вищої освіти у процесі навчання і формування навчальної мотивації здобувачів вищої освіти. Інформація, одержана при поточному контролі, використовується як науково-педагогічним працівником – для коригування технологій, методів і засобів навчання, так і здобувачами вищої освіти – для планування самостійної роботи. Поточний контроль проводиться у формі усного опитування, вирішення тестів та ситуаційних завдань, оцінки виконання маніпуляцій, письмового контролю, письмового або програмного комп'ютерного тестування на практичних заняттях, оцінки виступів здобувачів вищої освіти при обговоренні питань на заняттях, дискусії, тощо. По завершенню вивчення тем модуля розраховується середнє арифметичне значення оцінки та переводиться у бали відповідно табл. 2.

Таблиця № 2. Уніфікована таблиця відповідності балів за поточну успішність, балам за ПМК, екзамен, та традиційній чотирьохбальній оцінці.

Середній бал за поточну успішність (А)	Бали за поточну успішність з модуля (А * 24)	Бали за ПМК з модуля (А*16)	Бали за модуль та/або екзамен (А*24 + А*16)	Категорія ЄКТС	За 4-бальною шкалою
2	48	32	80	F FX	2 незадовільно
2,1	50	34	84		
2,15	52	34	86		
2,2	53	35	88		
2,25	54	36	90		
2,3	55	37	92		
2,35	56	38	94		
2,4	58	38	96		
2,45	59	39	98		
2,5	60	40	100		
2,55	61	41	102		
2,6	62	42	104		
2,65	64	42	106		
2,7	65	43	108		
2,75	66	44	110		
2,8	67	45	112		
2,85	68	46	114		
2,9	70	46	116		
2,95	71	47	118		
3	72	50	122	E	3

3,05	73	50	123		задовільно
3,1	74	50	124		
3,15	76	50	126		
3,2	77	51	128		
3,25	78	52	130	D	
3,3	79	53	132		
3,35	80	54	134		
3,4	82	54	136		
3,45	83	55	138		
3,5	84	56	140	C	
3,55	85	57	142		
3,6	86	58	144		
3,65	88	58	146		
3,7	89	59	148		
3,75	90	60	150		
3,8	91	61	152		
3,85	92	62	154		
3,9	94	62	156		
3,95	95	63	158		
4	96	64	160	B	
4,05	97	65	162		
4,1	98	66	164		
4,15	100	66	166		
4,2	101	67	168		
4,25	102	68	170		
4,3	103	69	172		
4,35	104	70	174		
4,4	106	70	176		
4,45	107	71	178		
4,5	108	72	180	A	5 відмінно
4,55	109	73	182		
4,6	110	74	184		
4,65	112	74	186		
4,7	113	75	188		
4,75	114	76	190		
4,8	115	77	192		
4,85	116	78	194		
4,9	118	78	196		
4,95	119	79	198		
5	120	80	200		

Причини незарахування вивчення модуля можуть бути наступні:

а) здобувач вищої освіти має невідпрацьовані пропуски занять і (або) лекцій;

б) здобувач вищої освіти відвідав усі заняття (практичні, лекційні), але не набрав мінімальної кількості балів за поточну навчальну діяльність;

здобувач вищої освіти відвідав усі заняття (практичні, лекційні), набрав мінімальну кількість балів за поточну навчальну діяльність, але не склав на позитивну оцінку проміжні контролю змістових модулів.

Здобувач вищої освіти має право на перескладання проміжних контролей змістових модулів з дозволу завідувача кафедри після ліквідації пропущених занять, лекцій, опрацювання тем, винесених на самостійне опрацювання в eAristo. Після перескладання кафедра інформує деканат про ліквідацію заборгованості (відсутність «нб», середній бал успішності 3,0 і більше). Здобувач вищої освіти має право на перескладання контролей змістових модулів до закінчення вивчення відповідного модуля (модулів) дисципліни на кафедрі, яка їх викладає. Не перескладання здобувачем вищої освіти хоча б одного проміжного контролю змістового модуля до початку нового семестру є підставою для відрахування. За дозволом ректора чи першого проректора академії окремим здобувачам вищої освіти може бути індивідуально визначений додатковий термін складання (перескладання) проміжних контролей змістових модулів.

Підсумкова семестрова атестація - немає

Оцінка з дисципліни. Оцінка з дисципліни «Терапевтична стоматологія» виставляється за традиційною (національною) 4-бальною шкалою на основі середньої кількості балів за всі модулі, що передбачені програмою дисципліни.

Шкала переводу середньої кількості балів за всі модулі, що передбачені програмою з дисципліни, у традиційну оцінку за 4-бальною шкалою дисципліни та для всіх кафедр є єдиною (таблиця 3).

Оцінка з дисципліни не виводиться (не конвертується) в оцінки ECTS.

Оцінка з дисципліни виставляється студенту не пізніше ніж на наступний робочий день після останнього підсумкового модульного контролю лише в тому разі, якщо здобувач вищої освіти має всі зараховані модулі.

Таблиця 3. Переведення середньої кількості балів за всі модулі, що передбачені програмою з дисципліни, у традиційну оцінку за 4-бальною шкалою

Середня кількість балів за всі модулі дисципліни	Традиційна оцінка за 4-бальною шкалою
122 – 139,99	3
140 – 179,99	4
180 – 200	5

Студент, який протягом вивчення дисципліни успішно склав усі проміжні контролю змістових модулів, має право підвищити оцінку за традиційною 4-

бальною шкалою та оцінку ECTS з дисципліни винятково з дозволу ректора або першого проректора лише на випускному курсі.

14. Методичне забезпечення

1. Робоча програма навчальної дисципліни «Терапевтична стоматологія. Модуль 1»;
2. Силабус для студентів з вивчення дисципліни «Терапевтична стоматологія. Модуль 1»;
3. Плани лекцій, практичних занять та перелік тем, винесених на самостійне опрацювання;
4. Методичні розробки, тези, тексти, мультимедійні презентації лекцій з дисципліни;
5. Мультимедійні презентації та матеріали для вивчення та контролю знань за темами, що винесені на самостійне опрацювання на платформі eAristo;
6. Теоретичні питання та практичні завдання для контролю засвоєння змістових модулів;
7. Ситуаційні задачі з банку ліцензійного іспиту «Крок 2» до кожного практичного заняття з алгоритмами їх вирішення.

15. Рекомендована література

Базова (наявна в бібліотеці ПДМУ)

1. Терапевтична стоматологія: у 4 т.: підручник. Т. 2. Карієс. Пульпіт. Періодонтит. Ротовий сепсис: / М.Ф.Данилевський, А.В.Борисенко, Л.Ф.Сідельнікова та ін.; за ред. А.В.Борисенка. — 3-є вид. (стереотипне).- К.: ВСВ "Медицина", 2020. - 592 с.
2. Стоматологія: у 2 кн.: підручник. Кн. 2 /М.М.Рожко, І.І.Кириленко, О.Г.Денисенко та ін.; за ред. М.М.Рожка. – 2-е вид. – К.:ВСВ «Медицина», 2018. – 992 с.; кольор. вид.
3. Терапевтична стоматологія: у 4 т.: підручник. Т. 2. Карієс. Пульпіт. Періодонтит. Ротовий сепсис: / М.Ф.Данилевський, А.В.Борисенко, Л.Ф.Сідельнікова та ін.; за ред. А.В.Борисенка. — 2-е вид., переробл. і допов.- К.: ВСВ "Медицина", 2017- 592 с.
4. Терапевтична стоматологія: Підручник для студентів стоматологічного факультету вищих медичних навчальних закладів IV рівня акредитації / За ред. Анатолія Ніколішина – Вид. 2-ге, виправлене і доповнене. – Вінниця: Нова Книга, 2012. – 680 с.
5. Карієс зубів. Клінічна настанова, заснована на доказах. ДП «Державний експертний центр МОЗ України». Київ, 2024. – 66 с. https://www.dec.gov.ua/wp-content/uploads/2024/05/2024_kn_kariyes_zubiv.pdf
6. Стандарт медичної допомоги. Карієс зубів. Наказ Міністерства охорони здоров'я України 23 травня 2024 року № 869. https://www.dec.gov.ua/wp-content/uploads/2024/05/smd_869_23052024.pdf

Допоміжна

1. Алгоритми практичних навичок з пропедевтики терапевтичної стоматології: навчальний посібник. / І.М. Ткаченко, І.Я. Марченко, М.А. Шундрік та ін. - Полтава:ТОВ «АСМІ», 2020 р. - 172 с. Algorithms of Practical Skills in

- Propaedeutics of Therapeutic Dentistry / Tkachenko I.M., Marchenko I.Y., Shundrik M.A. – Poltava: “ASMI”, 2021. – 160 p.
2. Батіг В.М. Систематизоване викладення змісту навчальної дисципліни «Терапевтична стоматологія». Навчальний посібник. / В.М.Батіг, В.І.Струк. – Чернівці, 2016. – 227 с.
3. Bobyriov V.M. «Pharmacotherapy in dentistry»: навчальний посібник. Vinnytsia: Nova Knyha, 2020.
4. Борисенко А.В. Стоматологічні захворювання: терапевтична стоматологія: підручник / А.В. Борисенко, М.Ю. Антоненко, Л.В. Линовицька та ін.; за ред. А.В. Борисенка. - К.: ВСВ «Медицина», 2017. – 664 с.
5. Borysenko A.V. Dental caries. Pulpitis. Apical periodontitis. Oral sepsis / Edited by A.V. Borysenko: L.F. Sidelnikova, O.F. Nesun, Zh.I. Rakhniy, I.G. Dikova, Yu.G. Kolenko, L.V. Lynovytska etc. - O.: Astro, 2015. - 314p.
6. Borysenko A.V. Operative Dentistry Endodontics in 2 volumes. volume 1. – K.: AUS Medicine Publishing, 2016. – 384 p.
7. Галузевий медико-економічний стандарт надання стоматологічної допомоги на I, II та III рівнях: Амбулаторна допомога / [К.М. Косенко, Ю.М. Бахуринський, В.Я. Скиба та ін.]. – Одеса: Астропринт, 2000. – 384 с.
8. Додаткові методи обстеження у стоматології: навчальний посібник / Гасюк Н.В., Черняк В.В., Клітинська В.В. та ін. – Тернопіль, 2017. – 120 с.
9. Ковальов Є.В. Обстеження хворого та діагностика одонтопатології в клініці терапевтичної стоматології: навчально-методичний посібник / Є.В. Ковальов, І.Я. Марченко, М.А. Шундрик. – Полтава, 2005. – 124 с.
10. Ковальов Є.В. Періодонтит: навчальний посібник / Є.В. Ковальов, М.А. Шундрик, І.Я. Марченко. – Полтава, 2004. – 161 с.
11. Ковальов Є.В. Пульпіт. Патоморфологія. Клініка. Лікування: учбов. посібник / Є.В. Ковальов, В.М. Петрушанко, А.І. Сидорова. – Полтава, 1998. – 119 с.
12. Мащенко І.С. Лікування і профілактика карієсу зубів: навчальний посібник / І.С.Мащенко, Т.П. Кравець. – Дніпропетровськ: АРТ-Прес, 2003. – 307с.
13. Мельничук Г.М. Практична одонтологія: курс лекцій із карієсу та некаріозних уражень зубів, пульпіту і періодонтиту: навчальний посібник / Г.М. Мельничук, М.М. Рожко. – Івано-Франківськ, 2003. – 392 с.
14. Некаріозні ураження зубів : навч. посібник / О. В. Шешукова, В. П. Труфанова, Т. В. Поліщук. – Полтава : Астроя, 2017. – 134 с.
15. Пропедевтика терапевтичної стоматології [Текст]: підруч. для студ. стом. факул. вищ. навч. закл. МОЗ України / Марченко І.Я., Назаренко З.Ю., Павленко С.А. та ін.; під заг. ред. Ткаченко І.М.; ВДНЗУ «УМСА» – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2016 р. – 439 с.
16. Пропедевтика терапевтичної стоматології [Текст]: підруч. для студ. стом. факул. вищ. навч. закл. МОЗ України / Марченко І.Я., Назаренко З.Ю., Павленко С.А. та ін.; під заг. ред. Ткаченко І.М.; ВДНЗУ «ПДМУ». – Вид. 2-ге, стерео. - Полтава: ТОВ «АСМІ», 2017 р. – 439с.

17. Фантомний курс сучасних технологій лікування одонтопатології: навчальний посібник / І.М. Ткаченко та ін.. за редакцією професора І.М. Ткаченко – Львів: Видавництво «Магнолія 2006», 2025. – 396 с.
18. За ред. М.М. Рожко «Стоматологія»: у 2 кн.:Кн.2.:підручник. Київ: Медицина, англ., 2018.
19. CariesCare practice guide: consensus on evidence into practice. Stefania Martignon, Nigel B. Pitts, Guy Goffn, Marco Mazevet, Gail V. A. Douglas, J. Tim Newton, Svante Twetman, Christopher Deery, Sophie Doméjean, Anahita Jablonski-Momeni, Avijit Banerjee, Justine Kolker, David Ricketts, Ruth M. Santamaria. British dental journal, volume 227, No. 5, September 13, 2019. - P. 353-362.
20. Естетична стоматологія. Щорічник (гр. авторів). – Л.: Гал-Дент, 2014.
21. Fejerskov O. Kidd E.M. Dental caries. / O. Fejerskov, E.M. Kidd. - Oxford Univercity Press; 2016. - 208 p.
22. Kidd E. Essential of Dental Caries. / E. Kidd, O. Fejerskov. - Oxford Univercity Press, 2016. - 208 p.
23. Magne P. Bonded Porcelain Restorations in the Anterior Dentition: A Biomimetic Approach / Pascal Magne, Urs Besler. - Quintessence Publishing Co, Inc; 2013. - 406 p.
24. Manauta J. Layers: An Atlas of Composite Resin Stratification, 1 edition / Jordi Manauta. - Quintessence Publishing Co, Inc; 2013. - 444 p.
25. Ming-yu Li Contemporery Approach to Dental caries / Li Ming-yu. – Rijeka; 2012. – 478 p.
26. Summitt J. Fundamentals of Operative Dentistry: A Contemporary Approach, 4 edition / James Summitt. - Quintessence Publishing Co, Inc, 2013. - 600 p.
27. Pitts N. Detection, Assessment, Diagnosis and Monitoring of Caries. / Nigel Pitts. - Karger, 2016.-376 p.
28. Terry D. Esthetic and Restorative Dentistry: Material Selection & Technique, 2 edition / Douglas A. Terry Willi Geller. - Quintessence Publishing Co, Inc, 2013. - 752 p.
29. Мацей Жаров, Камило Д&арос; арканжело и др. – Л.: ГалДент, 2014. - 336 с.
30. Cohenca N. Disinfection of Root Canal Systems: The Treatment of Apical Periodontitis / Cohenca Nestor. - Wiley-Blackwell, 2014. - 376 p.
31. Hargreaves K. Cohen' s Pathways of the Pulp, 11th Edition / Kenneth M. Hargreaves. - Elsevier Canada; 2015. - 928 p.
32. Summitt J. Fundamentals of Operative Dentistry: A Contemporary Approach, 4 edition / James Summitt. - Quintessence Publishing Co, Inc, 2013. - 600 p.
33. Torabinejad M. Endodontics: Principles and Practice, 5 edition / Mahmoud Torabinejad, Ashraf Fouad. - Elsevier Canada, 2014. - 496 p.
34. Nairn Wilson and Stephen Dunne Manual of Clinical Procedures in Dentistry // Wiley-Blackwell. – 2018. – 577 p.
35. F. Schwendicke, Jo Frencken, N. Innes Caries Excavation: Evolution of Treating Cavitated Carious Lesions // Karger. – 2018. -- 190 p.
36. Vimal K Sikri Dental Caries // CBS Publishers & Distributors – 2017. -- 780p.
37. Zhou Xuedong Dental Caries // Springer--- 2016. -- 187 p.

38. Sturdevant's Art and Science of Operative Dentistry / seventh edition // Elsevier – 2019. -- 699 p.
39. Carlos Rocha Gomes Torres Modern Operative Dentistry // Springer — 2020. – 720 p.
40. Pickard's Guide to Minimally Invasive Operative Dentistry / tenth edition // Oxford University Press. – 2015. – 197 p.
41. Bennett T. Amaechi Dental Erosion and Its Clinical Management // Springer. -- 2015. -- 318 p.
42. Ece Eden Evidence-Based Caries Prevention // Springer. – 2016. --196 p.
43. Edwina Kidd, Ole Fejerskov Essentials of Dental Caries / fourth edition // Oxford University Press. – 2016. – 209 p.
44. Jorge Perdigão Tooth Whitening an Evidence-Based Perspective // Springer. – 2016. -- 268 p.
45. Linda Greenwall Tooth whitening techniques / Second Edition // CRC Press. – 2017. – 367 p.
46. Hargreaves, Harold E. Goodis, Franklin R. Tay Seltzer and Bender's Dental Pulp. Second Edition / edited by Kenneth M. // Quintessence Publishing. – 2012. -- 512 p.
47. Louis H. Berman, Kenneth M. Hargreaves, Ilan Rotstein Cohen's Pathways of the Pulp / Twelfth edition // Elsevier. – 2021. -- 3488 p.
48. Thomas Kvist Apical Periodontitis in Root-Filled Teeth. Endodontic Retreatment and Alternative Approaches // Springer International Publishing. – 2018. -- 140 p.
49. Ilan Rotstein, John I. Ingle Ingle's Endodontics 7 // PMPH-USA. – 2019. -- 1271 p.
50. Mahmoud Torabinejad, Ashraf F. Fouad, Shahrokh Shabahang Endodontics. Principles and Practice / Sixth edition // Elsevier. – 2021. -- 501 p.
51. V. Gopikrishna Grossman's endodontic practice / 14th edition // Wolters Kluwer Health. – 2021. -- 517 p.
52. Nestor Cohenca Disinfection of Root Canal Systems. The Treatment of Apical Periodontitis // John Wiley. -- 2014. -- 371 p.
53. Bobby Patel Endodontic Diagnosis, Pathology, and Treatment Planning. Mastering Clinical Practice // Springer. – 2015. -- 323 p.
54. Bettina Basrani Endodontic Irrigation. Chemical Disinfection of the Root Canal System // Springer. – 2015. -- 325 p.
55. Bettina Basrani Endodontic Radiology / Second Edition // John Wiley. – 2012. -- 446 p.

16. Інформаційні ресурси

- <http://www.nature.com/bdj/journal/v213/n9/abs/sj.bdj.2012.1007.html?foxtrotcallback=true>
- https://www.ncbi.nlm.nih.gov/labs/journals/pract-periodontics-aesthetic/?issue=9002247_000012_000008
- http://www.quintpub.com/journals/ejed/journal_contents.php?journal_name=EJE¤t=1#.WcqsZdSLSt8
- [http://onlinelibrary.wiley.com/journal/10.1111/\(ISSN\)1708-8240](http://onlinelibrary.wiley.com/journal/10.1111/(ISSN)1708-8240)

- <http://www.scadent.org/node/9>
- <http://eurendodj.com/eng/sayfalar/97/Aims-and-Scope>
- [http://onlinelibrary.wiley.com/journal/10.1111/\(ISSN\)1365-2591](http://onlinelibrary.wiley.com/journal/10.1111/(ISSN)1365-2591)
- [http://onlinelibrary.wiley.com/journal/10.1111/\(ISSN\)1747-4477](http://onlinelibrary.wiley.com/journal/10.1111/(ISSN)1747-4477)
- <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3881297/>
- <http://journals.sbmu.ac.ir/iej>
- <http://www.jendodon.com/>
- [https://www.researchgate.net/publication/259722825 Pathogenesis of Apical P
eriodontitis a Literature Review](https://www.researchgate.net/publication/259722825_Pathogenesis_of_Apical_Periodontitis_a_Literature_Review)
- [http://dental-ss.org.ua/load /kniga_stomatologia /terapevticheskaja/8](http://dental-ss.org.ua/load/kniga_stomatologia_terapevticheskaja/8)
- http://stomatbook.blogspot.com/p/blog-page_14.html
- [http://nashol.com/2011041354397/propedevtika-stomatologicheskikh
zabolevanii-skorikova-l-a-volkov-v-a-bajenova-n-p.html](http://nashol.com/2011041354397/propedevtika-stomatologicheskikh_zabolevanii-skorikova-l-a-volkov-v-a-bajenova-n-p.html)
- [http://www.booksmed.com/stomatologiya/2393-propedevtika
stomatologicheskikh-zabolevaniy-skorikova.html](http://www.booksmed.com/stomatologiya/2393-propedevtika-stomatologicheskikh-zabolevaniy-skorikova.html)
- [http://dental-ss.org.ua/load/kniga_stomatologia/terapevticheskaja/8.](http://dental-ss.org.ua/load/kniga_stomatologia_terapevticheskaja/8)
- [http://stomatbook.blogspot.com/p/blog-page_14.html.](http://stomatbook.blogspot.com/p/blog-page_14.html)
- [http://www.booksmed.com/stomatologiya/153-terapevticheskaya-
stomatologiya-borovskij.html](http://www.booksmed.com/stomatologiya/153-terapevticheskaya-stomatologiya-borovskij.html)
- [https://discovery.dundee.ac.uk/ws/portalfiles/portal/41496491/Author_Accepted
Manuscript.pdf](https://discovery.dundee.ac.uk/ws/portalfiles/portal/41496491/Author_Accepted_Manuscript.pdf)
- [https://www.dec.gov.ua/wp-
content/uploads/2024/05/smd_869_23052024.pdf](https://www.dec.gov.ua/wp-content/uploads/2024/05/smd_869_23052024.pdf)

Розробники: Ткаченко І.М. – завідувач кафедри пропедевтики терапевтичної стоматології, д.мед.н., професор

Марченко І.Я. – доцент кафедри пропедевтики терапевтичної стоматології, к.мед.н., доцент

**Лист оновлення та перезатвердження
робочої програми навчальної дисципліни**

Навчальний рік	Дата засідання кафедри – розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри